

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ІСТОРИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
(за вимогами кредитно-модульної системи)

Рівне – 2007

УДК: 908 (477)
ББК: 63.1 (4 Укр.)
П 777

Прищепя О.П. Історичне краєзнавство. Навчально-методичний комплекс. – Рівне, 2007. - 42 с.

Навчально-методичний комплекс призначений для студентів спеціальності 6.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Історія”

Відповідальний за випуск:

Гайбонюк В.Д., кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України РДГУ.

Рецензенти:

Патяка О.І., кандидат історичних наук, викладач кафедри всесвітньої історії Рівненського інституту слов’язознавства Київського славістичного університету

Доброчинська В.А., кандидат історичних наук, викладач кафедри історії України Рівненського державного гуманітарного університету

*Схвалено на засіданні кафедри історії України РДГУ
(протокол № 6 від 6 лютого 2007 р.)*

*Рекомендовано до друку історико-соціологічною секцією
Науково-методичної Ради РДГУ (протокол № 4 від 28 лютого 2007 р.)*

*Друкується за рішенням Науково-методичної ради РДГУ
(протокол № 2 від 15 березня 2007 р.)*

УДК: 908 (477)
ББК: 63.1 (4 Укр.)

© Прищепя О.П., 2007

ЗМІСТ

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ	4
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.	7
ТЕМА № 1. Історичне краєзнавство як наукова система і навчальна дисципліна.	7
ТЕМА № 2. Історія розвитку краєзнавства на Волині.	8
ТЕМА № 3. Історична географія Волині.	9
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.	12
ТЕМА № 4. Давня історія Волині за археологічними джерелами.	12
ТЕМА № 5. Волинське пам'яткознавство.	13
ТЕМА № 6. Нумізматика Волині.	14
ТЕМА 7. Геральдика Волині.	16
3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ	17
4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	18
5. ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ	19
Поточний контроль по модулю 1	19
Поточний контроль по модулю 2	25
6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	30
МОДУЛЬ 1. Загальна характеристика історичного краєзнавства	30
МОДУЛЬ 2. Історичне краєзнавство Волині та спеціальні історичні дисципліни	32
7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ	34
8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	34
9. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ	35
10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЄТЬСЯ СТУДЕНТАМ	35
11. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ	35
12. ОЦІНКА ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У РЕЙТИНГОВІЙ СИСТЕМІ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО”	36
13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	37
14. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ	37

1. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Предмет: історичне краєзнавство

<p>Курс: 1 Підготовка бакалаврів</p>	<p>Напрямок, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень</p>	<p>Характеристика навчального курсу</p>
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3</p> <p>Навчальних кредитів: 1,5</p> <p>Модулів: 2</p> <p>Загальна кількість годин: 81 год.</p>	<p>0101 “Педагогічна освіта”</p> <p>6.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Історія” бакалавр</p>	<p>Обов’язковий рік підготовки: 1</p> <p>Семестр: 2</p> <p>Лекції: 24 год.</p> <p>Семінарські і практичні заняття: 16 год.</p> <p>Самостійна робота: 41 год.</p> <p>Індивідуальна робота: 6 год.</p> <p>Вид контролю: екзамен</p>

2. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ

Дисципліна “Історичне краєзнавство” викладається для студентів спеціальності “історія”. Вона є складовою частиною системи знань, необхідних для підготовки спеціалістів даного профілю. Закладає основи теоретичних знань та практичної діяльності студента як дослідника історії рідного краю. Формує розуміння багатогранності історичних процесів та допомагає виявити особливості, привнесені до них конкретною творчістю мас у місцевих умовах.

Головною метою дисципліни є формування у студентів цілісної системи уявлень про історичне краєзнавство як науку, її методику й методологію на прикладі матеріалів історичної Волині.

Виконання поставленої мети здійснюється через ряд часткових завдань:

- ◆ ознайомити студентів із основними етапами розвитку краєзнавства в Україні та досягненнями краєзнавців у вивченні Волині;
- ◆ вивчити проблематику історичного краєзнавства;
- ◆ озброїти студентів науковими принципами та методами історичних досліджень;
- ◆ сформувані у свідомості студентів уявлення про єдність розвитку природи та суспільства, розуміння багатогранності історичних процесів, їх загальних закономірностей і особливостей, привнесених до них конкретною творчістю мас у місцевих умовах.

Предметом історичного краєзнавства є вивчення загальних закономірностей та конкретних особливостей історичного та культурного розвитку певного населеного пункту, історико-географічного регіону, адміністративно-територіальної одиниці.

Історичне краєзнавство як система знань, або як комплексна наука про історію розвитку суспільства в певній місцевості, тісно пов’язане з іншими науками і навчальними дисциплінами, насамперед історією України, регіоналістикою, археологією, архівознавством, етнографією України, а також мистецтвознавством, культурологією.

Зміст даного курсу охоплює проблематику і методи історико-краєзнавчих досліджень, історію розвитку краєзнавства на Волині, історичну географію, пам'яткознавство, нумізматику і геральдику Волині.

В результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- ◆ предмет, методи дослідження історичного краєзнавства, їх специфіку;
- ◆ історію становлення та розвитку волинського краєзнавства;
- ◆ проблематику історичного краєзнавства;
- ◆ джерельну базу історичного краєзнавства;
- ◆ основні напрямки історико-краєзнавчих досліджень.

В результаті вивчення курсу студент повинен вміти:

- ◆ використовувати історичні джерела в історико-краєзнавчих дослідженнях;
- ◆ провести історико-краєзнавче дослідження населеного пункту чи регіону.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕМА № 1. ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК НАУКОВА СИСТЕМА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.

Об'єкт і предмет історичного краєзнавства.

Проблематика історичного краєзнавства:

Фізико-географічні особливості окремих регіонів України, питання формування їх території, історія міст і сіл та інших поселень, взаємодія суспільства і природи в певних адміністративно-територіальних кордонах.

Історія населення (відтворення населення та вплив на дані процеси соціальних і природних факторів; зміни в чисельності і розміщенні населення; дослідження станового і класового складу населення, національностей, змін професійного складу населення, його освітнього рівнів; дослідження впливів на населення демографічної політики, голоду, репресій, війн.

Вивчення народного господарства; питання формування місцевих і зовнішніх економічних зв'язків і їх центрів, напрямків торгових шляхів і транспорту.

Проблеми розвитку культури рідного краю; вивчення біографій і творчості діячів культури.

Методи історико-краєзнавчих досліджень.

Використання загальнонаукових методів аналізу і синтезу в історико-краєзнавчих дослідженнях. Принципи науковості, об'єктивності, всебічності. Пріоритетність історичного, порівняльного методів. Методи наукової евристики, класифікації і критики джерел. Комплексне використання різних методів в історико-краєзнавчих дослідженнях.

Джерельна база історичного краєзнавства.

Вербальні (словесні), речові, зображальні, поведінкові джерела. Комплексність джерельної бази історико-краєзнавчих досліджень і широке використання спеціальних історичних дисциплін.

Місце і роль історичного краєзнавства у підготовці фахівців.

ТЕМА № 2. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ КРАЄЗНАВСТВА НА ВОЛИНІ.

Становлення волинського краєзнавства у другій половині XIX – на початку XX ст.

Вклад у вивчення історії Волині представників київської історичної школи В. Б. Антоновича. Висвітлення окремих проблем давньої та середньовічної історії Волині М. С. Грушевським. Доробок представників української школи в польських історико-краєзнавчих дослідженнях по вивченню історії Волині. Вивчення Волині місцевими краєзнавцями. Залучення до краєзнавчої діяльності представників духовенства та творчої інтелігенції редакцією періодичного видання “Волынские епархиальные ведомости”. Участь у краєзнавчих дослідженнях Волині М. І. Теодоровича.

Організаційне оформлення краєзнавчого руху на Волині на рубежі XIX – XX ст. Створення перших музейних закладів в краї. Участь у краєзнавчій діяльності православних церковних братств. Діяльність Волинського церковно-археологічного товариства. Вклад на початку XX ст. Товариства дослідників Волині у розвиток краєзнавства.

Головні напрямки краєзнавчих досліджень Волинського воєводства Другої Речі Посполитої у 20-30-х рр. XX ст.

Луцьк як головний краєзнавчий осередок Волинського воєводства. Організатор краєзнавчої роботи в Рівному Я. Гофман. Розробка проблематики Волині місцевими українськими та польськими краєзнавцями.

Злет краєзнавства в 20-х рр. ХХ ст. в Радянській Україні.

Головні центри краєзнавчої роботи у Східній Волині в 20-30-х рр. Краєзнавство в Україні в умовах утвердження тоталітарної системи. Репресовані краєзнавці Волині.

Радянське краєзнавство у 50-х – на початку 80-х рр. ХХ ст. в Україні і на Волині.

Роль музейних закладів в історико-краєзнавчій діяльності. Краєзнавчий аспект діяльності Всеукраїнського товариства охорони пам'яток історії та культури. Розгортання краєзнавчого руху в Україні у зв'язку із виданням 26-томної історії міст і сіл Української РСР.

Краєзнавчі дослідження Волині в українській діаспорі. Видавнича діяльність Інституту дослідів Волині та товариства “Волинь” у Вінніпезі (Канада). Внесок у розвиток волинського краєзнавства товариства волинських німців у Німеччині.

Розширення з середини 80-х рр. ХХ ст. тематики історичного краєзнавства в Україні та активізація краєзнавчого руху. Всеукраїнська спілка краєзнавців як координаційний центр краєзнавчої роботи в Україні. Відродження діяльності краєзнавчих товариств на Волині. Напрямки краєзнавчих досліджень Волині в середині 80-х – 90-і рр. ХХ ст.

Розгортання сучасних досліджень регіональної історії України на прикладі історичної Волині.

ТЕМА № 3. ІСТОРИЧНА ГЕОГРАФІЯ ВОЛИНИ.

Традиційний поділ України на природно-господарські та культурно-історичні райони.

Характерні ознаки та специфічні особливості країв України.

Формування території Волинської землі у добу Київської Русі.

Поділ Волинської землі під фізико-географічним поглядом: Волинська височина, Люблінська височина, Полісся, Північна Підляська рівнина. Територія проживання племінного об'єднання дулібів в середині I тисячоліття. Організація території Волині в

період формування племінних об'єднань бужан і волинян (остання чверть I тисячоліття). Формування на території волинян у IX – X ст. племінного князіння. Включення території волинян в кінці X ст. за часів князя Володимира до складу Київської Русі. Процеси зародження міст на Волині. Освоєння Погориння. Володимир як територіально-адміністративний центр одноіменного князівства в XI ст. Перша згадка терміну “Волинська земля” в давньоруських літописах (1174 р.). Виділення зі складу Волинського князівства в другій половині XII – на початку XIII ст. нових адміністративно-територіальних утворень: Володимирське і Луцьке князівства. Об'єднання Волині і Галичини у 1199 р. волинським князем Романом Мстиславичем. Збирання батьківської спадщини Данилом і Васильком Романовичами (1209-1238 рр.). Монголо-татарський погром на Волині (40-50-і рр. XIII ст.). Територіальна структура Волинської землі на початку XIV ст.

Волинь у складі Великого князівства Литовського та Польщі.

Волинське князівство за часів князя Любарта (1340-1384 рр.) із центром у Луцьку. Удільний період в історії Волинської землі за часів князя Свидригайла (1440-1452 рр.) і закладення підвалин політичного регіоналізму місцевої знаті. Територіальна структура Волинського воєводства від 1565-66 рр. – до кінця XVIII ст. Новий виток урбанізаційного процесу на Волині (XV – XVI ст.). Надання містам Волині магдебурзького права.

Волинська губернія в кінці XVIII – на початку XX ст.

Поділи Польщі в історичній долі Волині. Утворення в 1793 р. Ізяславської (з 1795 р. Волинської губернії). Адміністративно-територіальний поділ Волинської губернії. Структура державної адміністрації на Волині. Волинська губернія у складі Київського генерал-губернаторства (з 1832 р.). Народонаселення губернії. Фізико-географічні умови та історичні особливості розвитку північної частини губернії – Полісся та південної – Волині. Національний склад населення краю та його соціально-професійна характеристика. Розвиток економіки Волинської губернії: аграрний сектор, промисловість, торгівля. Головні шляхи сполучення в губернії. Активізація урбанізаційного процесу на Волині в другій половині XIX – на початку XX ст. Впровадження

міських реформ 1870 та 1892 рр. на Волині. Волинські міста як осередки розвитку культури, освіти.

Волинське воєводство у 20-30-х рр. XX ст. у складі Другої Речі Посполитої.

Адміністративний поділ воєводства. Народнонаселення та нерівномірність заселення території. Національний склад населення Волинського воєводства. Розвиток економіки Волині. Реалізація земельної реформи адміністрацією волинського воєводи Г. Юзефського (1928-1938 рр.). Рівень промислового сектору економіки. Міста як центри соціально-економічного і культурного розвитку Волині.

Східна Волинь (сучасні західна частина Житомирської і північна частина Хмельницької областей) в 20-30-і рр. XX ст. у складі Української РСР.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ТЕМА № 4. ДАВНЯ ІСТОРІЯ ВОЛИНИ ЗА АРХЕОЛОГІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ.

Археологічні джерела в історико-краєзнавчих дослідженнях: знахідки, споруди, відклади, культурні шари, пам'ятки. Класифікація археологічних пам'яток: поселення, городища, поховання, скарби. Виявлення та попередня оцінка пам'ятки в ході археологічної розвідки. Комплексне вивчення археологічних пам'яток із використанням топонімічних джерел. Методика наукової обробки археологічних матеріалів у краєзнавчих дослідженнях.

Кам'яний вік на території Волині.

Пам'ятки пізнього палеоліту (35-10 тис. років тому). Поширення в мезолітичну добу на Волині (VIII – VI тис. до н.е.) господарсько-культурного типу мисливців лісів. Заселення лісостепових районів Волині у V тис. до н.е. племенами ранніх землеробів і скотарів культури лінійно-стрічкової кераміки. Пам'ятки волинської неолітичної культури на Поліссі.

Енеоліт і бронзовий вік на території Волині.

Лендельська, трипільська культури на Волині (IV – III тис. до н.е.). Пам'ятки племен культури лійчастого посуду та кулястих амфор (III тис. до н.е.). Заселення Волині на початку бронзового віку племенами культур шнурової кераміки (кінець III – перша половина II тис. до н.е.). Їх основні заняття. Поховальні пам'ятки тшинецької і комарівської культур (XV – XII ст. до н.е.).

Доба раннього заліза на території Волині.

Племена лужицької та висоцької культур (XIII – IV ст. до н.е.). Пам'ятки милоградської культури на Поліссі. Поширення впливів скіфської степової культури на населення південних районів Волині.

Давні слов'яни на Волині.

Пам'ятки зарубинецької культури в поліських районах Волині (III – II ст. до н.е.). Населення пшеворської культури на Волині і участь у їх формуванні прийшлих германських племен (I ст. до н.е. – III ст. н.е.). Зубрицька культурна група на Волині (I – II ст. н.е.). Пам'ятки вельбарської культури як відображення розселення германських племен на території Волині (II – IV ст. н.е.). Занепад черняхівської культури і участь населення Волині у створенні ранньослов'янських культур. Слов'янські пам'ятки V – VII ст. типу Корчак на Волині. Зимнівське городище – можливий політичний центр дулібів. Старожитності слов'ян типу Луки-Райковецької на Волині.

Пам'ятки доби Київської Русі на Волині.

Характеристика укріплених поселень на Волині. Розвиток волинського поселення від князівської фортеці до середньовічного міста на прикладі літописного Дорогобужа. Поховальні пам'ятки давньоруського часу на Волині. Скарби доби Київської Русі.

ТЕМА № 5. ВОЛИНСЬКЕ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО.

Класифікація пам'яток історії та культури.

Рухомі і нерухомі культурні цінності. Характеристика пам'яток історії за способом збереження інформації: пам'ятні місця, поховання, споруди. Пам'ятки містобудування та архітектури. Пам'ятки монументально-образотворчого мистецтва. Пам'ятки виробничої діяльності.

Пам'ятки козацької доби на Волині.

Волинь і становлення козацтва. Острозький осередок культурного розвитку на Волині у XVI – на початку XVII ст. Пам'ятки Української революції середини XVII ст. на волинській землі. Берестецька битва 1651 р. Гайдамаччина в історії Волині.

Архітектурні пам'ятки Волині доби середньовіччя.

Архітектурні пам'ятки Волинської землі XII – XIV ст. Культові споруди. Пам'ятки оборонного зодчества: дерев'яно-земляні

фортеці, башти-донжони. Перші кам'яні замки на Волині у Луцьку, Крем'янці.

Архітектурні пам'ятки Волині XIV – XVIII ст. Архітектурні ансамблі середньовічних міст. Оборонні замки. Культові будівлі. Оборонні монастирі. Світські будівлі. Дерев'яні культові споруди народної архітектури.

Пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині визначних діячів науки та культури.

Т. Шевченко. Л. Українка і родина Косачів. Т. Костюшко. Ю. Словацький. Ю. Крашевський. В. Короленко. О. Купрін. А. Кримський. П. Тутковський. В. Липинський. Б. Тен, У. Самчук.

ТЕМА № 6. НУМІЗМАТИКА ВОЛИНІ.

Нумізматичні матеріали в історико-краєзнавчих дослідженнях.

Значення монети як історичного джерела. Використання для проведення нумізматичних і боністичних досліджень спеціальних каталогів, довідників, посібників. Характеристика найважливішого напрямку нумізматичної роботи – опису монет. Методика опису монет. Періодизація грошового обігу в Україні до початку XX ст. Регіональні особливості грошового обігу на Волині. Характеристика найцікавіших нумізматичних збірок Волинського, Рівненського, Житомирського обласних краєзнавчих музеїв, Острозького історико-культурного заповідника. Аналіз нумізматичних знахідок з Волині у нумізматичних дослідженнях М. Ю. Брайчевського, В. В. Кропоткіна, М. Ф. Котляра, В. В. Зварича.

Антична монета на Волині.

Обіг римської монети в Україні. Монетні скарби римської доби на території Волині. Роль монет у розвитку торгівлі населення Волині із землями римських провінцій у III – IV ст. н.е.

Грошовий обіг на Волині в добу середньовіччя.

Обіг арабських монет на території сучасної України (кінець VIII – X ст.). Візантійські монети на Волині. Руське монетне карбування

Х-ХІ ст. Знахідки західноєвропейських монет доби Київської Русі на Волині. “Безмонетний” період (ХІІ – ХІІІ ст.) в історії Волині. Монетні гривні ХІІ – ХІІІ ст. у скарбах Волині. Празькі гроші в обігу на Волині. Відновлення карбування в Україні: у Львові (1351-1354 рр.) та в Києві (кінець ХІV ст.) Володимиром Ольгердовичем. Луцьк – один із центрів карбування монет у Великому князівстві Литовському. Уніфікація польських і литовських монет у Речі Посполитій за часів Стефана Баторія (1578 р.). Нумізматичні пам’ятки ХVІ – ХVІІІ ст. на Волині. Основні грошові номінали: гріш, напівгріш, шеляг, динарій, обол, подвійний динарій. Талери в монетних скарбах ХVІІ ст. на Волині.

Нумізматичні матеріали з Волині доби Української національної революції 1917-1920 рр.

Використання нумізматичних джерел в краєзнавчих дослідженнях, присвячених добі Української національної революції 1917-21 рр. Впровадження Центральною Радою в обіг на території Української Народної Республіки національної грошової одиниці – карбованця згідно з тимчасовим законом від 19 грудня 1917 р. про випуск державних кредитних білетів УНР. Роль М. Грушевського як історика у прийнятті рішення Центральною Радою про зміну назви українських грошей на гривні (березень 1918 р.). Введення в обіг паперових гривень в Українській державі часів гетьманату П. Скоропадського. Продовження реформування української національної грошової системи у 1919 р. урядом Директорії. Вільний обіг на Волині у 1917-1920 рр. в умовах інфляції паперових грошових знаків царської Росії, Тимчасового уряду, Німеччини, Австро-Угорщини, українських карбованців та місцевих грошей. Емісії (випуски) грошових знаків у 1918-1919 рр. в Житомирі, Рівному, Дубно, Острозі, Корці, Шепетівці, Слауті та інших населених пунктах Волині. Основні емітенти як юридичні особи, від імені яких виконувалися замовлення і випускалися паперові грошові знаки на Волині.

ТЕМА 7. ГЕРАЛЬДИКА ВОЛИНІ.

Дані геральдики в історико-краєзнавчих дослідженнях.

Основні етапи розвитку міської геральдики Волині.

Родові та племінні знаки східних слов'ян як предтеча міських гербів. Знаки влади та власності перших київських князів. Поширення герботворення в епоху середньовіччя. Зародження геральдичних традицій. Поява перших міських знаків на українських землях (початок XIV ст.). Перші міські печатки волинських міст. Магдебурзьке право та поширення міських гербів на Волині. Герб як символ міського самоврядування. Перші герби волинських міст. Становлення української міської геральдики, її розвиток на місцевих традиціях у XIV – XVIII ст. Централізована форма регулювання геральдичних процесів на Волині за часів Російської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.). Офіційні герби міст Волинської губернії. Процеси герботворення на Волині за часів Другої Речі Посполитої. Розвиток міської геральдики в Радянській Україні за часів хрущовської “відлиги”. Надмірна заідеологізованість міських гербів на прикладі міст Волині. Герботворення в Україні в 60-80-х рр. XX ст. Започаткування процесу відродження старих міських знаків в Україні на початку 90-х рр. XX ст. Утворення Українського геральдичного товариства (1990 р.). Сучасні герби міст історичної Волині.

Герби волинської шляхти.

Особливості правового утвердження стану феодалів на українських землях в добу Великого князівства Литовського. Самобутній характер розвитку печаткових знаків української шляхти (XIV – XVI ст.). Герби місцевих князівських родин на Волині доби Речі Посполитої Острозьких, Корецьких, Збараських, Сангушків, Чорторійських.

3. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ КУРСУ:

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Прак- тичні	Само- стійна робота
1	2	3	4	5
МОДУЛЬ 1. Загальна характеристика історичного краєзнавства				
1.	Історичне краєзнавство як наукова система і навчальна дисципліна.	4	2	5
2.	Історія розвитку краєзнавства на Волині.	4	4	11
3.	Історична географія Волині.	4	2	5
		12	8	21
МОДУЛЬ 2. Історичне краєзнавство Волині та спеціальні історичні дисципліни				
4.	Давня історія Волині за археологічними джерелами.	2	2	5
5.	Волинське пам'яткознавство.	4	2	5
6.	Нумізматика Волині.	4	2	5
7.	Геральдика Волині.	2	2	5
		12	8	20
	Всього	24	16	41

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ:

1. Джерельна база історичного краєзнавства. (2 год.).
2. Історія розвитку краєзнавства на Волині (4 год.).
3. Історична географія Волині (2 год.).
4. Давня історія Волині за археологічними джерелами (2 год.).
5. Волинське пам'яткознавство (2 год.).
6. Нумізматика Волині (2 год.).
7. Геральдика Волині (2 год.).

5. ФОРМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ:

Поточний контроль по модулю 1 (проводиться у формі довгострокової контрольної роботи) (15 балів)

Варіант № 1.

1. Дайте визначення історичного краєзнавства як науки, вкажіть його предмет, завдання і джерела.
2. Проаналізуйте сучасний стан розвитку історичного краєзнавства в Україні (середина 80-х – 90-і рр. XX ст.).

Варіант № 2.

1. Охарактеризуйте наукові методи, які застосовують в історико-краєзнавчих дослідженнях.
2. З'ясуйте внесок вчених української діаспори у вивчення історії і культури Волині у 50-80-х рр. XX ст.

Варіант № 3.

1. Поясніть, що розуміють під комплексним використанням різних методів в історико-краєзнавчих дослідженнях.
2. Розвиток історичного краєзнавства в Україні в 50-80-х рр. XX ст.: здобутки і втрати.

Варіант № 4.

1. Назвіть основні етапи розвитку історичного краєзнавства в Україні. Вкажіть їх особливості.
2. Окресліть проблематику історико-краєзнавчих досліджень Волині у середині 80-90-х рр. XX ст.

Варіант № 5.

1. Назвіть і охарактеризуйте групи проблем, які вивчає історичне краєзнавство.
2. Роль музеїв, бібліотек і архівних установ у сучасних краєзнавчих дослідженнях.

Варіант № 6.

1. Поясніть, які групи історичних джерел використовують в краєзнавчих дослідженнях.
2. Проаналізуйте особливості розвитку краєзнавства в Україні у середині 80-90-х рр. XX ст.

Варіант № 7.

1. Охарактеризуйте спеціальні історичні дисципліни нумізматику, боністику, сфрагістику.
2. Волинь як історико-географічний регіон України. Етапи формування території.

Варіант № 8.

1. Охарактеризуйте спеціальні історичні дисципліни геральдику, вексилологію, фалеристику, емблематику.
2. Основні сучасні центри краєзнавчих досліджень Волині.

Варіант № 9.

1. Поясніть, що таке етнографічні джерела та як їх використовувати в історико-краєзнавчих дослідженнях.
2. Охарактеризуйте спеціальні історичні дисципліни палеографію, неографію, епіграфіку, літописознавство.

Варіант № 10.

1. Охарактеризуйте спеціальні історичні дисципліни: історичну метрологію, історичну хронологію, генеалогію, історичну демографію.
2. Проаналізуйте досягнення волинського краєзнавства у другій половині XIX – на початку XX ст.

Варіант № 10.

1. Назвіть перші музейні зібрання на Волині. Охарактеризуйте Городоцький музей Ф. Р. Штейнгеля.
2. Охарактеризуйте волинські міста у середньовіччі (XIV-XVIII ст.).

Варіант № 11.

1. Проаналізуйте діяльність Товариства дослідників Волині на початку XX ст.
2. Охарактеризуйте племінні союзи і племінні княжіння на Волині у другій половині I тис. н.е.

Варіант № 12.

1. Охарактеризуйте здобутки вчених української діаспори у вивченні Волині у 50-80-х рр. XX ст.
2. Охарактеризуйте напрямки сучасних краєзнавчих досліджень історичної Волині (середина 80-х – 90-і рр. XX ст.).

Варіант № 13.

1. Назвіть особливості розвитку краєзнавства на Волині у 20-30-х рр. XX ст. у межах Другої Речі Посполитої.
2. Простежте територіальні зміни та особливості внутрішнього життя Волинської губернії у складі Російської імперії (1793-1917 рр.).

Варіант № 14.

1. Назвіть і проаналізуйте провідні тенденції розвитку волинського краєзнавства у 60-х – на початку 80-х рр. XX ст.
2. Охарактеризуйте процес формування території Волинської землі у складі Київської Русі (кінець X – XII ст.).

Варіант № 15.

1. Я. Гофман як організатор краєзнавчої роботи в Рівному (20-30-і рр. XX ст.).
2. Простежте процес формування території Волинського князівства у кінці XII – на початку XIV ст.

Варіант № 16.

1. Репресовані краєзнавці історичної Волині .
2. З'ясуйте адміністративно-територіальний поділ Волинської губернії.

Варіант № 17.

1. Всеукраїнська спілка краєзнавців як координаційний центр краєзнавчої роботи в сучасній Україні.
2. Простежте основні етапи формування території Волині.

Варіант № 18.

1. З'ясуйте участь у краєзнавчій діяльності православних церковних братств (XIX – початок XX ст.).
2. Простежте процес становлення та розвитку волинських міст у добу Київської Русі.

Варіант № 19.

1. З'ясуйте висвітлення окремих проблем давньої та середньовічної історії Волині М. С. Грушевським.
2. Простежте територіальні зміни та особливості внутрішнього життя Волині у складі Великого князівства Литовського (1340-1569 рр.).

Варіант № 20.

1. Охарактеризуйте вклад у вивчення історії Волині представниками київської історичної школи В. Б. Антоновича.
2. Проаналізуйте процес надання містам Волині магдебурзького права.

Варіант № 21.

1. Охарактеризуйте сучасний стан досліджень регіональної історії України на прикладі історичної Волині.
2. Охарактеризуйте адміністративний устрій та соціально-економічне життя на теренах Волинського воєводства у складі Речі Посполитої (1569-1793 рр.).

Варіант № 22.

1. Поясніть розуміння місця й ролі історичного краєзнавства у підготовці фахівців історичного профілю.
2. Охарактеризуйте Волинське князівство за часів князя Любарта (1340-1384 рр.).

Варіант № 23.

1. З'ясуйте діяльність Волинського церковно-археологічного товариства.
2. Проаналізуйте поділи Речі Посполитої в історичній долі Волині.

Варіант № 24.

1. Охарактеризуйте розгортання краєзнавчого руху в Україні у зв'язку із виданням 26-томної історії міст і сіл Української РСР.
2. Проаналізуйте адміністративно-територіальний поділ Волинської губернії.

Варіант № 25.

1. Окресліть розвиток краєзнавства в Україні в умовах утвердження сталінської тоталітарної системи.
2. Волинські міста в другій половині XIX – на початку XX ст. як осередки розвитку культури, освіти.

Варіант № 26.

1. Проаналізуйте видавничу діяльність Інституту дослідів Волині та товариства “Волинь” у Вінніпезі (Канада).
2. Проаналізуйте розвиток економіки Волинської губернії: аграрний сектор, промисловість, торгівля.

Варіант № 27.

1. З'ясуйте внесок у розвиток волинського краєзнавства товариства волинських німців у Німеччині.
2. Охарактеризуйте розвиток економіки Волинського воєводства в 20-30-х рр. XX ст.

Варіант № 28.

1. З'ясуйте участь у краєзнавчих дослідженнях Волині М. І. Теодоровича.
2. Простежте об'єднання Волині і Галичини у 1199 р. волинським князем Романом Мстиславичем.

Варіант № 29.

1. Монголо-татарський погром на Волині (40-50-і рр. XIII ст.).
2. Проаналізуйте національний склад населення Волинського воєводства в 20-30-х рр. XX ст.

Варіант № 30.

1. Створення перших музейних закладів на Волині в другій половині XIX – на початку XX ст.
2. Охарактеризуйте удільний період в історії Волинської землі за часів князя Свидригайла (1440–1452 рр.).

Поточний контроль по модулю 2
(проводиться у формі контрольної роботи)
(15 балів)

Варіант № 1.

1. Поясніть, яке значення археологічних джерел в історико-краєзнавчих дослідженнях Волині. Назвіть види археологічних пам'яток.
2. Охарактеризуйте острозький осередок культурного розвитку на Волині у XVI – на початку XVII ст.

Варіант № 2.

1. Археологічна періодизація і хронологія та їх використання в краєзнавчих дослідженнях.
2. Проаналізуйте загальну класифікацію пам'яток історії та культури.

Варіант № 3.

1. Дайте характеристику археологічним пам'яткам доби палеоліту на території Західної Волині.
2. Проаналізуйте історичні пам'ятки Української національної революції середини XVII ст. на теренах історичної Волині.

Варіант № 4.

1. Дайте характеристику пам'яткам мезоліту на території Західної Волині.
2. Опишіть Берестецьку битву 1651 р. та її сучасні історичні пам'ятки.

Варіант № 5.

1. Дайте характеристику неолітичним пам'яткам Західної Волині.
2. Гайдамаччина в історії Волині та її увічнення в пам'ятках.

Варіант № 6.

1. Охарактеризуйте археологічні культури доби енеоліту на території Західної Волині.
2. Перші кам'яні замки на Волині у Луцьку, Кременці.

Варіант № 7.

1. Охарактеризуйте неолітичні пам'ятки культури лінійно-стрічкової кераміки Західної Волині.
2. Оборонні монастирі Волині доби середньовіччя.

Варіант № 8.

1. Дайте характеристику трипільських пам'яток доби енеоліту на території Західної Волині.
2. Оборонні замки Волині XVI – XVIII ст.

Варіант № 9.

1. Дайте характеристику археологічних культур бронзового віку на території Західної Волині.
2. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з діяльністю на Волині Т. Шевченка.

Варіант № 10.

1. Охарактеризуйте пам'ятки населення Західної Волині раннього залізного віку.
2. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині Л. Українки та родини Косачів.

Варіант № 11.

1. Дайте характеристику пам'яткам ранніх слов'ян та їх сусідів на Волині (кінець I тис. до н.е. – перша пол. I тис. н.е.).
2. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині В. Короленка.

Варіант № 12.

1. Ранні слов'яни на території Західної Волині у другій половині I тис. н.е.
2. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині Ю. Словацького.

Варіант № 13.

1. Охарактеризуйте археологічні пам'ятки Волині доби Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (IX – XIV ст.).
2. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині Ю. Крашевського.

Варіант № 14.

1. Проаналізуйте принципи класифікації нерухомих пам'яток історії та культури.
2. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині О. Купріна.

Варіант № 15.

1. Охарактеризуйте пам'ятки козацької доби на Волині.
2. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині А. Кримського.

Варіант № 16.

1. Охарактеризуйте оборонні замки Волині доби середньовіччя.
2. Охарактеризуйте історичні пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині П. Тутковського.

Варіант № 17.

1. Охарактеризуйте пам'ятки культової архітектури на Волині доби середньовіччя.
2. Охарактеризуйте історичні пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині В. Липинського.

Варіант № 18.

1. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині Б. Тена.
2. Дайте характеристику геральдичним знакам влади та власності перших київських князів.

Варіант № 19.

1. Охарактеризуйте пам'ятки Волині, які увічнюють події Другої світової війни.
2. Монетні гривни XII – XIII ст. у скарбах Волині.

Варіант № 20.

1. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з життям та діяльністю на Волині У. Самчука.
2. Проаналізуйте процес започаткування відродження старих міських знаків в Україні на початку 90-х рр. XX ст.

Варіант № 21.

1. Охарактеризуйте пам'ятки, пов'язані з діяльністю УПА на Волині.
2. Поясніть, як використовуються нумізматичні джерела в історико-краєзнавчих дослідженнях.

Варіант № 22.

1. Охарактеризуйте нумізматичні пам'ятки Волині доби Київської Русі.
2. Поясніть зв'язок магдебурзького права з поширенням міських гербів на Волині.

Варіант № 23.

1. Охарактеризуйте нумізматичні пам'ятки античної доби на Волині.
2. Проаналізуйте поховальні пам'ятки давньоруського часу на Волині.

Варіант № 24.

1. Охарактеризуйте грошовий обіг на Волині доби середньовіччя (XIV – XVIII ст.).
2. Опишіть герб родини князів Острозьких.

Варіант № 25.

1. Назвіть особливості грошового обігу на Волині у XVIII – на початку XX ст.
2. Опишіть перші герби волинських міст.

Варіант № 26.

1. Назвіть особливості грошового обігу на Волині періоду Української національної революції (1917 – 1920 рр.).
2. Охарактеризуйте пам'ятки історії за способом збереження інформації.

Варіант № 27.

1. Поясніть, як використовуються геральдичні джерела в історико-краєзнавчих дослідженнях.
2. Опишіть одну з відомих пам'яток архітектури м. Острога.

Варіант № 28.

1. Поясніть основні правила складання гербів.
2. Опишіть одну з відомих пам'яток архітектури м. Рівне.

Варіант № 29.

1. Простежте основні етапи розвитку міської геральдики Волині.
2. Опишіть одну з відомих пам'яток архітектури м. Кременця.

Варіант № 30.

1. Охарактеризуйте сучасні герби міст історичної Волині.
2. Опишіть одну з відомих пам'яток архітектури м. Луцька.

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

ДАЙТЕ ПИСЬМОВІ ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ ТА ПІДГОТУЙТЕСЯ ДО ЇХ УСНОГО ПОЯСНЕННЯ:

МОДУЛЬ 1. Загальна характеристика історичного краєзнавства (10 балів)

1. Які основні методи застосовуються в історико-краєзнавчому дослідженні (1 год., 0,5 балів).
2. Що означають принципи науковості, історизму, об'єктивності та всебічності в історичному краєзнавстві (1 год., 0,5 балів).
3. Назвіть групи проблем, які вивчає історичне краєзнавство (1 год., 0,5 балів).
4. Охарактеризуйте, на яких групах джерел ґрунтується історичне краєзнавство (1 год., 0,5 балів).
5. З'ясуйте питання використання етнографічних джерел в історико-краєзнавчих дослідженнях (1 год., 0,5 балів).
6. Поясніть доцільність використання ономастичних джерел в історико-краєзнавчих дослідженнях. Охарактеризуйте основні підрозділи ономастики (антропоніміка, етніоніміка, топоніміка) (1 год., 0,5 балів).
7. Наведіть приклади використання археологічних джерел в історико-краєзнавчих дослідженнях Волині (1 год., 0,5 балів).
8. Проаналізуйте основні етапи розвитку волинського краєзнавства (1 год., 0,5 балів).
9. Охарактеризуйте музейні збірки Волині та можливості їх використання в історико-краєзнавчих дослідженнях (1 год.,

0,5 балів).

10. Дайте характеристику діяльності Городоцького музею Ф.Р.Штейнгеля (1 год., 0,5 балів).
11. З'ясуйте, як позначилась на розвитку волинського краєзнавства діяльність Товариства дослідників Волині на початку ХХ ст. (1 год., 0,5 балів).
12. Поясніть, якими були наслідки репресій тоталітарного режиму проти українських краєзнавців у 20-30-х рр. ХХ ст. (1 год., 0,5 балів).
13. З'ясуйте здобутки вчених української діаспори у вивченні історії Волині у 50-80-х рр. ХХ ст. (1 год., 0,5 балів).
14. Проаналізуйте розвиток історичного краєзнавства в Україні в середині 80-90-х рр. ХХ ст. (1 год., 0,5 балів).
15. З'ясуйте, яким чином фізико-географічні регіональні особливості впливали на формування Волинської землі у середньовіччі (1 год., 0,5 балів).
16. Охарактеризуйте основні племінні союзи та племінні княжіння на Волині у другій половині I тис. н.е. (1 год., 0,5 балів).
17. Проаналізуйте основні фактори прискореного розвитку волинських міст, який спостерігався у XV – XVI ст. (1 год., 0,5 балів).
18. Поясніть, в результаті яких політичних подій була утворена Волинська губернія (1 год., 0,5 балів).
19. Сформулюйте висновок щодо політики польської влади по задоволенню реальних потреб українського населення в розвитку рідної мови, школи і культури (1 год., 0,5 балів).
20. З'ясуйте сучасні територіально-адміністративні одиниці в межах історичної Волині та охарактеризуйте їх соціально-економічний розвиток (2 год., 0,5 балів).

МОДУЛЬ 2. Історичне краєзнавство Волині та спеціальні історичні дисципліни (10 балів)

1. Обґрунтуйте археологічну періодизацію і хронологію давньої історії Волині (1 год., 0,3 балів).
2. З'ясуйте види археологічних пам'яток, відомих на Волині (1 год., 0,3 балів).
3. Охарактеризуйте регіональні особливості господарства населення Волині в неоліті (1 год., 0,3 балів).
4. Поясніть, як взаємодіяли різні групи населення на території Волині в мідному віці (1 год., 0,3 балів).
5. Охарактеризуйте пам'ятки трипільської культури, які досліджувалися на Волині (1 год., 0,3 балів).
6. З'ясуйте питання, про які особливості культурно-історичного розвитку населення Волині у ранньому залізному віці свідчать археологічні джерела (1 год., 0,3 балів).
7. Охарактеризуйте пам'ятки ранніх слов'ян на Волині у V – VII ст. (1 год., 0,3 балів).
8. Проаналізуйте поховальні пам'ятки волинян IX – XII ст. як джерела для вивчення етнографічних особливостей населення, його ідеологічних уявлень та станово-класової структури (1 год., 0,3 балів).
9. Охарактеризуйте археологічні пам'ятки Волині доби Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (1 год., 0,3 балів).
10. З'ясуйте семантичний зміст понять “пам'ятник” і “пам'ятка” (1 год., 0,3 балів).
11. Проаналізуйте класифікацію пам'яток історії за способом збереження інформації (1 год., 0,3 балів).
12. Обґрунтуйте визначення “пам'ятка містобудування та архітектури” (1 год., 0,3 балів).
13. Назвіть усі види пам'яток (археологічних, історичних, монументального мистецтва і живопису, архітектурних тощо), відомих на полі Берестецької битви (1 год., 0,3 балів).

14. Охарактеризуйте найбільш відомі історичні пам'ятки Волині, які увічнюють події Другої світової війни (1 год., 0,3 балів).
15. Назвіть пам'ятки монументального мистецтва, які були споруджені на теренах історичної Волині в добу незалежної України (0,5 год., 0,3 балів).
16. Сформулюйте основні поняття нумізматики (0,5 год., 0,3 балів).
17. Охарактеризуйте найбільш цікаві експонати із нумізматичної колекції Рівненського обласного краєзнавчого музею, які представлені в його експозиції (0,5 год., 0,3 балів).
18. З'ясуйте коло науковців, які вивчали нумізматичні джерела Волині (0,5 год., 0,3 балів).
19. Назвіть причини заховання монетних скарбів у XVII ст. в Україні (0,5 год., 0,3 балів).
20. З'ясуйте місця карбування монет, які були в обігу на території України в XIV – XVII ст. (0,5 год., 0,3 балів).
21. Проаналізуйте основне коло установ, організацій (емітентів), від імені яких випускалися місцеві гроші на Волині в роки Української національної революції (1917-1920 рр.) (0,5 год., 0,5 балів).
22. Назвіть ювілейні монети, введені в обіг Національним банком України в 1996 – 2005 рр. (0,5 год., 0,5 балів).
23. З'ясуйте проблему відродження міської геральдики в сучасній Україні (0,5 год., 0,5 балів).
24. Проаналізуйте основні елементи і кольори історичного герба Волині (0,5 год., 0,5 балів).
25. Охарактеризуйте геральдичну спадщину м. Рівне (0,5 год., 0,5 балів).
26. Порівняйте сучасні герби Рівненської та Волинської областей (0,5 год., 0,5 балів).
27. З'ясуйте походження геральдичних фігур, зафіксованих в гербі князів Острозьких (0,5 год., 1 бал).

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ (20 балів)

**Типова структура рефератів на тему:
“Історико-краєзнавче дослідження села
(міста, регіону)”**

ПЛАН.

1. Вступ.

2. Основна частина.

- 2.1. Історія досліджень населеного пункту (регіону).
- 2.2. Історія населеного пункту за писемними джерелами.
- 2.3. Походження назви поселення, його мікротопоніміка.
- 2.4. Характеристика пам'яток історії та культури.
- 2.5. Характеристика музейних збірок.
- 2.6. Історична топографія поселення.
- 2.7. Герб поселення.

3. Висновки.

4. Список використаних джерел і літератури.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ:

Проблемні лекції, лекції-семінари, практичні заняття в музеї, виконання індивідуальних творчих завдань, пошукова робота в архівах, робота з науковими першоджерелами.

9. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ:

Оцінки за поточні контрольні роботи, оцінки за участь в роботі семінарських і практичних занять, оцінки за якість самостійної роботи, оцінки за виконання індивідуальних завдань, іспит.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЄТЬСЯ СТУДЕНТАМ:

Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Самостійна робота		Індивідуальна робота		Іспит	Всього
Відвідування	Поточний контроль	Відвідування	Поточний контроль	1 модуль	2 модуль	1 модуль	2 модуль		
10	15	10	15	10	10	10	10	10	100

11. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ:

- 90 – 100 балів – *відмінно (A)*;
- 70 – 89 балів – *добре (BC)*;
- 50 – 69 балів – *задовільно (DE)*;
- 31 – 49 балів – *незадовільно з можливістю повторного складання (FX)*;
- 1 – 30 балів – *незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F)*.

12. ОЦІНКА ВИДІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У РЕЙТИНГОВІЙ СИСТЕМІ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО”

№ п/п	Вид навчальної роботи	Оціночні бали
Основна навчальна робота		
1.	Відвідування лекцій	1 бал за 2 год.
2.	Відвідування семінарських і практичних занять	1 бал за 2 год.
3.	Доповідь на семінарських заняттях	Від 3 до 5 балів за 2 год.
4.	Участь в обговоренні питань семінарських і практичних занять	Від 1 до 3 балів за 2 год.
5.	Звіт про самостійну роботу (письмове виконання, усний захист)	До 20 балів за 41 год.
6.	Поточний контроль (2 контрольні роботи)	До 15 балів за кожну роботу
7.	Виконання і захист індивідуальних завдань	До 20 балів
Додаткова навчальна робота		
8.	Підготовка рефератів з проблемних питань історичного краєзнавства	До 5 балів за 1 реферат
9.	Підготовка письмових оглядів першоджерел та наукової літератури з проблематики історичного краєзнавства	До 5 балів за 1 вид роботи
Заохочувальні бали		
10.	За творчий підхід до виконання індивідуальних завдань	5 балів
11.	За участь в роботі щорічної науково-звітної конференції викладачів і студентів історико-соціологічного факультету РДГУ	10 балів

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

1. *Прищепя О. П., Прищепя Б. А.* Історичне краєзнавство. Навчально-методичний посібник. – Рівне, 2004. – 44 с.

14. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ:

1. Атлас Волинської області. – М., 1991.
2. Атлас Рівненської області. – М., 1985.
3. *Андрухов П.* Волинська земля: Хроніка – джерела – постаті. – Сокаль, 1992.
4. *Арндт Н.* Дослідження Волині – в німецькому товаристві волиняків // Велика Волинь: минуле і сучасне. Тези міжнародної наукової краєзнавчої конференції. – Житомир, 1993. – С.19-20.
5. Археологія доби українського козацтва XVI-XVIII ст. / Телегін Д. Я., Винокур І. С., Титова О. М., Свешніков І. К. та ін.: Навчальний посібник. – К., 1997.
6. Археологія Прикарпаття, Волини і Закарпаття (каменний век). – К.: Наукова думка, 1987.
7. Археологія Прикарпаття, Волини і Закарпаття (энеолит, бронза і раннее залізо). – К.: Наукова думка, 1990.
8. Археологія Прикарпаття, Волини і Закарпаття (раннеславянський і древнерусський періоди). – К.: Наукова думка, 1990.
9. *Баженов Л. В.* Історичне краєзнавство Правобережної України XIX – поч. XX ст. Становлення. Історіографія. Бібліографія. – Хмельницький: Доля, 1995.

10. *Баранович О.* Залюднення України перед Хмельниччиною. І. Волинське воєводство. – К., 1931.
11. *Бачинський В.М., Гром В.М., Цибульський В.І.* Волинь у XVI-XVIII ст.: Навчальний посібник. – Рівне, 1997.
12. *Бондаренко Г.* Спеціальні історичні дисципліни. – Луцьк, 1997.
13. *Бондаренко Г.* Історичне краєзнавство Волині середини 80-х – кінця 90-х років XX століття (аналітичний аспект) // *Минуле і сучасне Волині: О.Цинкаловський і край. Матеріали ІХ наукової історико-краєзнавчої міжнародної конференції.* - Луцьк, 1998. – С. 5-7.
14. *Брайчевський М.* Римська монета на території України. – К., 1959.
15. *Бухало Г.* Круг містечка Берестечка. Короткий історичний нарис. – Рівне, 1993.
16. *Верменич Я.В.* Історична регіоналістика в Україні // *Український історичний журнал.* – 2001. - № 6. – С. 3-25; 2002. – № 2. – С. 3-20.
17. *Ветров І., Виговський М.* Національні грошові знаки України // *Київська старовина.* – 1993. - № 1. – С. 88-93.
18. *Водарский Я.Е.* Историческое краеведение: проблемы и задачи // *Историческое краеведение в СССР. Вопросы теории и практики.* – К.: Наукова думка, 1991. – С. 16-18.
19. *Гаврилюк С.* Історичне пам'яткознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX – початок XX ст.). – Луцьк: Вежа, 2002.
20. *Гречило А.* Українська міська геральдика. – Київ-Львів, 1998.
21. *Гречило В., Терлецький Ю.* Герби та прапори міст і сіл Рівненської області. – Київ – Львів – Рівне: УГТ, 2002.
22. *Денисюк В.* Волинь. Події, факти, цифри. – Луцьк, 1997.
23. *Житомирська область. Географічний атлас.* – К., 1999.
24. *Жупанський Я., Круль В.* Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства // *Краєзнавство.* – 1994. – № 2. – С. 3-6.

25. *Заяць А.Є.* Динаміка чисельності міських поселень Волинського воеводства XVI – першої половини XVII ст. (1566-1648) // Історико-географічні дослідження на Україні. - К.: Наукова думка, 1992. – С. 85-99.
26. *Зварич В.* Нумизматический словарь.- Львов, 1975.
27. Історичне краєзнавство в Українській РСР / Тронько П.Т., Горбик В.О., Лугова О.І. та ін. – Л.: Наукова думка, 1989.
28. Історія Волині: З найдавніших часів до наших днів / Михайлюк О.Г., Димнич Я.Н., Кучінко М.М. та ін. – Львів, 1988.
29. Історія міст і сіл УРСР. Волинська область. – К.: УРЕ, 1970.
30. Історія міст і сіл УРСР. Житомирська область. – К.: УРЕ, 1973.
31. Історія міст і сіл УРСР. Ровенська область. – К.: УРЕ, 1973.
32. Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська область. – К.: УРЕ, 1973.
33. Історія міст і сіл УРСР. Хмельницька область. – К.: УРЕ, 1972.
34. *Каретников С.* Волинская губерния. Географическо-исторический очерк. – Ковель, 1905.
35. *Коваль А.П.* Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. – К.: Либідь, 2001.
36. *Ковальський Н.П.* Историческое краеведение и специальные исторические дисциплины // Историческое краеведение в СССР. Вопросы теории и практики. – К.: Наук. думка, 1991. – С. 31-34.
37. *Козельський І.* Інститут дослідів Волині у Вінніпезі: штрихи діяльності минулого і майбутнього // Минуле і сучасне Волині: О.Цинкаловський і край. Матеріали ІХ наукової історико-краєзнавчої міжнародної конференції. – Луцьк, 1998. – С.14-16.
38. *Костриця М.Ю.* Товариство дослідників Волині: історія, діяльність, постаті. – Житомир: МАК, 2001.
39. *Котляр М.* Грошовий обіг на території України доби феодалізму. – К.: Наукова думка, 1971.
40. *Котляр М.* Нариси історії обігу і лічби монет на Україні XIV-XVII ст. – К.: Наукова думка, 1981.
41. *Крячило М.П.* Краєзнавство і туризм: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 1994.

42. *Кучерена М.М.* Волинь у міжвоєнний період (1921-1939 рр.): Методичний матеріал на допомогу викладачам, вчителям, студентам вищих учбових закладів. – Луцьк, 1994.
43. *Кучінко М.М.* Нариси стародавньої і середньовічної історії Волині. – Луцьк: Надстир'я, 1994.
44. *Кучінко М.М., Охріменко Г.В.* Археологічні пам'ятки Волині. – Луцьк: Вежа, 1995.
45. *Лакиер А.Б.* Русская геральдика. – М., 1990.
46. *Левкович І.* Нарис історії Волинської землі (до 1914 року). – Луцьк, 1992.
47. *Лукомский Д.К., Модзалевский Д.Л.* Малороссийский гербовник. – К., 1993.
48. *Мокрицький Г.П.* Досвід збереження та відновлення топонімічного ландшафту великого міста (на прикладі Житомира) // Велика Волинь: минуле й сучасне. Тези міжнародної краєзнавчої конференції. – Житомир, 1993. – С. 134-135.
49. *Нестуля О.* Біля витоків державної системи охорони пам'яток культури в Україні. – К. – Полтава, 1994
50. *Санцевич А.* Велика Волинь як історико-географічний фактор у творчості М.Грушевського //Український історик. - № 1-4 (128-131). – Нью-Йорк – Торонто – Київ – Львів – Мюнхен. – С. 306-309.
51. *Оксенюк Р.* Нариси історії Волині (1861-1939). – Львів, 1970.
52. *Ошуркевич О.Ф.* Найрідніший рідний край – Волинь: Путівник. – Львів, 1991.
53. Памятники истории и культуры Украинской ССР. – К.: Наукова думка, 1987.
54. *Панченко В.* Гербівник міст України. – Київ–Нью-Йорк, 1996.
55. *Петров Н.И., Мальшевский И.И.* Волинь. Исторические судьбы Юго-Западного края. – СПб., 1888.
56. *Прищепя Б.А., Прищепя О.П.* Основні етапи територіального розвитку Волині як історико-географічного регіону України // Слов'янський вісник: Наук. зб.– Вип. II. – Рівне, 2001. – С. 61-76.
57. *Прищепя О.* Вулицями Рівного: погляд у минуле. – Рівне, 2006.

-
58. *Прокопчук В. С.* Під егідою українського комітету краєзнавства. – Кам'янець-Подільський, 2004.
 59. *Пура Я.О.* Походження назв населених пунктів Ровенщини. – Львів: Світ, 1990.
 60. *Рибак І.В., Вараниця В.І.* Місцеві грошові знаки (бони) на Волині у 1918-1920 рр. // Звягель древній і вічно молодий. Тези Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції. – Новоград-Волинський, 1995. – С. 94.
 61. *Рычков П.А.* Дорогами южной Ровенщины. – М.: Искусство, 1989.
 62. Репресоване краєзнавство. – К., 1991.
 63. *Русаков М.Г.* Методика краєзнавчого дослідження населеного пункту та його околиць. Частина друга (історія населення, характеристика господарства). – К.: Радянська школа, 1959.
 64. *Рябченко П.Ф.* Полный каталог бумажных денежных знаков и бон России, СССР, стран СНГ (1769-1994). – Киев, 1995.
 65. *Свешніков І.К.* Музей-заповідник “Козацькі могили”. – Львів: Каменяр, 1990.
 66. *Свешніков І.К., Нікольченко Ю.М.* Довідник з археології України: Ровенська область. – К.: Наукова думка, 1982.
 67. Стародавнє населення Прикарпаття і Волині (доба первісного ладу) / Під ред. Черниша О.П. – К.: Наукова думка, 1974.
 68. *Теодорович Н.* Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии. – Т. 1. - Почаев, 1888; Т. 2. – 1890; Т. 3. – 1893; Т. 4. – 1899; Т. 5. – 1903.
 69. *Тронько П.Т.* Краєзнавство у відродженні духовності та культури. Досвід. Проблеми. Перспективи. – Київ: Рідний край, 1994.
 70. *Тронько П.Т.* Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття. (Досвід, проблеми, перспективи). – К., 2000.
 71. *Тронько П.Т., Войналович В.А.* Увічнена історія України. – К.: Наукова думка, 1992.
 72. *Трубчанінов С.В., Винокур І.С.* Історія Поділля та Південно-Східної Волині. – Кн. 1. – Кам'янець-Подільський, 1993.

-
73. *Тутковский П.А.* Антропогеографические этюды по Волини // Труды общества исследователей Волини. – К., 1915. – Т. XIII. – Вып. 1. – С. 79-128.
 74. *Тхоржевський Р.Й.* Національні паперові гроші України. – Донецьк, 1992.
 75. *Тхоржевський Р.Й.* Нариси історії грошей в Україні (з давніх часів до сучасності). – Тернопіль, 1999.
 76. Указ Президента України “Про додаткові заходи щодо підтримки краєзнавчого руху в Україні”. – 23 січня 2001 р. – № 35/2001.
 77. *Цимбалюк В.І., Прищепя Б.А., Волков П.М.* Погоринські землі в часи боротьби Данила Галицького з монголо-татарами у XIII столітті: Навчально-методичний посібник. – Рівне: Ред.-видавн. центр міжн. ун-ту “РЕГІ”, 2003.
 78. *Цинкаловський О.* Стара Волинь і Волинське Полісся. (Краєзнавчий словник від найдавніших часів до 1914 р.). – Вінніпег – Канада: Інститут дослідів Волині. – Т. 1. – 1984; Т. 2. – 1986.
 79. *Шабельдо Ф.М.* Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского. – К.: Наукова думка, 1987.
 80. *Яковенко Н.М.* Українська шляхта з кінця XVI до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – К.: Наукова думка, 1993.
 81. *Яковенко Н.* Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття. – К.: “Генеза”, 1997.
 82. *Ярмошик І.* Становлення історичного краєзнавства Волині в XIX – на поч. XX ст. – Житомир, 1999.
 83. *Янко М.П.* Топонімічний словник України. Словник-довідник. – К.: Знання, 1998.

Навчальне видання

Прищепя Олена Петрівна

ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Навчально-методичний комплекс
для студентів
історичних спеціальностей

Видається в авторській редакції

*Технічне редагування: Прищепя О.П.
Верстка та дизайн: Луц В.Д., Морозова О.В.*

Тираж 100 прим.